

Predavanje 4 – data.frame, operacije nad vrsticami in stolpci

Odstranjevanje stolpca po imenu

V R-ju lahko odstranimo stolpec, tudi če poznamo le njegovo ime. Poglejmo si ponovno primer data.frame-a od zadnjič.

```
visina <- c(179, 185, 183, 172, 174, 185, 193, 169, 173, 168)
teza <- c(75, 89, 70, 80, 58, 86, 73, 63, 72, 70)
spol <- c("f", "m", "m", "m", "f", "m", "f", "f", "m", "f")
imena <- c('Micka', 'Marko', 'Gregor', 'Tomaz', 'Ana', 'Peter',
           'Mojca', 'Katja', 'Anze', 'Alja')
df <- data.frame(spol, visina, teza, imena)
print(df)
```

```
##      spol visina teza  imena
## 1      f    179   75  Micka
## 2      m    185   89  Marko
## 3      m    183   70 Gregor
## 4      m    172   80  Tomaz
## 5      f    174   58   Ana
## 6      m    185   86  Peter
## 7      f    193   73  Mojca
## 8      f    169   63  Katja
## 9      m    173   72   Anze
## 10     f    168   70   Alja
```

Če želimo odstraniti stolpec z imenom **teza**, najprej poiščemo indeks tega stolpca. Pri tem si pomagamo s funkcijo `which()`, ki nam vrne indeks iskanega elementa v zaporedju.

```
ind <- which(names(df) == 'teza')
```

Vidimo, da je stolpec **teza** tretji v data.frame-u. V spremenljivko **ind** smo shranili njegov indeks. Sedaj ga lahko odstranimo:

```
df[, -ind]
```

```
##      spol visina  imena
## 1      f    179  Micka
## 2      m    185  Marko
## 3      m    183 Gregor
## 4      m    172  Tomaz
## 5      f    174   Ana
## 6      m    185  Peter
## 7      f    193  Mojca
```

```
## 8      f      169  Katja
## 9      m      173   Anze
## 10     f      168   Alja
```

Ko želimo odstraniti več stolpcev katerih imena poznamo, si ponavadi pomagamo s funkcijo `setdiff()`, ki nam vrne razliko v elementih dveh množic. Naša prva množica bodo vsa imena stolpcev v `data.frame`-u.

```
mn1 <- names(df)
print(mn1)
```

```
## [1] "spol" "visina" "teza" "imena"
```

Druga množica pa bodo imena, ki jih ne želimo prikazati.

```
mn2 <- c('spol', 'imena')
print(mn2)
```

```
## [1] "spol" "imena"
```

Sedaj pogledamo, katera imena so v množici **mn1** in jih v **mn2** ni. V bistvu nekako iz množice **mn1** odstranimo imena, ki so **mn2**.

```
mnd <- setdiff(mn1, mn2)
print(mnd)
```

```
## [1] "visina" "teza"
```

Prikažemo `data.frame` brez stolpcev **spol** in **imena**.

```
print(df[,mnd])
```

```
##      visina teza
## 1      179   75
## 2      185   89
## 3      183   70
## 4      172   80
## 5      174   58
## 6      185   86
## 7      193   73
## 8      169   63
## 9      173   72
## 10     168   70
```

Operacije nad vrsticami ali stolpci `data.frame`-a

Numerične vrstice ali stolpe lahko med seboj seštevamo, odštevamo, množimo ali delimo.

Lahko izračunamo BMI udeležencev:

```
df$teza / (df$visina / 100)^2
```

```
## [1] 23.40751 26.00438 20.90239 27.04164 19.15709 25.12783 19.59784 22.05805  
## [9] 24.05693 24.80159
```

Ne moremo pa izvajati aritmetičnih operacij med numeričnimi in znakovnimi stolpci ali vrsticami.

```
df$visina + df$spol
```

```
## Error in df$visina + df$spol: non-numeric argument to binary operator
```

Ne moremo npr. sešteti celotnih vrstic med seboj, ker se znakovni tipi ne seštevajo med seboj:

```
df[1, ] + df[2, ]
```

```
## Error in FUN(left, right): non-numeric argument to binary operator
```

Izvajamo lahko matematične operacije nad posameznimi stolpci.

Stolpcu **visina** prištejemo 5 cm.

```
df$visina + 5
```

```
## [1] 184 190 188 177 179 190 198 174 178 173
```

Stolpec lahko logaritmiramo.

```
log(df$teza)
```

```
## [1] 4.317488 4.488636 4.248495 4.382027 4.060443 4.454347 4.290459 4.143135  
## [9] 4.276666 4.248495
```

Obdelava podatkov o delcih PM10 v Kranju

Poglejmo si podatke o vrednostih raznih snovi v delcih PM10. Podatki so priloženi v repozitoriju.

```
dat <- read.table('./data_raw/delci2.csv',  
                  header = TRUE,  
                  dec = ".",  
                  sep = ",",  
                  quote = "\"")
```

Pogledamo kakšen je prebrani data.frame:

```
head(dat)
```

```
##      Datum PM10    Ca    Cl    K    Mg    Na    NH4    NO3 kraj
## 1 1/17/2014  22 0.186 0.297 0.577 0.0374 0.1450 0.639 1.98 Kranj
## 2 1/18/2014  32 0.132 0.528 0.735 0.0235 0.1090 0.877 2.71 Kranj
## 3 1/19/2014  30 0.145 0.381 0.577 0.0363 0.1590 1.080 2.72 Kranj
## 4 1/20/2014  16 0.127 0.170 0.383 0.0428 0.0608 0.628 2.01 Kranj
## 5 1/21/2014  24 0.202 0.160 0.418 0.0365 0.0346 1.220 3.62 Kranj
## 6 1/22/2014  32 0.610 0.231 0.615 0.0734 0.0468 1.140 3.83 Kranj
```

```
summary(dat)
```

```
##      Datum      PM10      Ca      Cl
## Length:336      Min.   : 2.80      Min.   :0.0239      Min.   :0.01140
## Class :character 1st Qu.: 12.00      1st Qu.:0.1495      1st Qu.:0.04085
## Mode  :character Median : 18.00      Median :0.2500      Median :0.06245
##                      Mean  : 22.44      Mean  :0.3506      Mean  :0.15003
##                      3rd Qu.: 28.25      3rd Qu.:0.4420      3rd Qu.:0.19750
##                      Max.   :100.00      Max.   :1.6200      Max.   :1.47000
##      K      Mg      Na      NH4
## Min.   :0.0161      Min.   :0.00139      Min.   :0.00396      Min.   :0.0250
## 1st Qu.:0.0882      1st Qu.:0.03485      1st Qu.:0.03578      1st Qu.:0.4323
## Median :0.1770      Median :0.05635      Median :0.05840      Median :0.7610
## Mean   :0.3257      Mean   :0.06930      Mean   :0.08895      Mean   :1.2008
## 3rd Qu.:0.4828      3rd Qu.:0.09613      3rd Qu.:0.10450      3rd Qu.:1.4600
## Max.   :4.1300      Max.   :0.30400      Max.   :0.77600      Max.   :6.6500
##      NO3      kraj
## Min.   : 0.0487      Length:336
## 1st Qu.: 0.3347      Class :character
## Median : 0.8095      Mode  :character
## Mean   : 2.0964
## 3rd Qu.: 2.7250
## Max.   :19.6000
```

Recimo, da želimo izbrati vrednosti PM10 v Celju.

Če nas zanimajo imena krajev v data.frame-u in ne želimo izpisati večkrat istih imen, uporabimo funkcijo `unique()`. Če imamo vektor:

```
vek <- c(8, 8, 8, 9, 9, 9, 9, 7, 7, 7, 2)
unique(vek)
```

```
## [1] 8 9 7 2
```

```
unique(dat$kraj)
```

```
## [1] "Kranj"      "Ljubljana" "Celje"
```

Poleg tega, da izberemo podatke za Celje, izberemo le tiste, kjer je vrednost PM10 večja od 30 in jih shranimo kot drugi data.frame (`datPM10`)

```
datPM10 <- dat[dat$kraj == 'Celje' & dat$PM10 > 30, ]
```

Recimo, da merilnik izmeri 22% nižjo vrednost, ko so vrednosti nad 30. To napako želimo popraviti. Izračunamo vrednost napake:

```
datPM10$PM10err <- datPM10$PM10 * 0.22
```

Preverimo data.frame:

```
head(datPM10)
```

```
##      Datum PM10   Ca   Cl   K   Mg   Na NH4   NO3 kraj PM10err
## 235  9/8/2014  31 1.260 0.0114 0.326 0.225 0.0750 1.02 0.575 Celje 6.82
## 245  9/18/2014 33 1.170 0.1150 0.298 0.175 0.0508 1.84 0.652 Celje 7.26
## 263 10/6/2014  37 0.857 0.0621 0.381 0.188 0.0906 3.89 0.809 Celje 8.14
## 264 10/7/2014 41 1.190 0.0739 0.357 0.256 0.0756 3.00 1.120 Celje 9.02
## 285 10/28/2014 36 0.895 0.1710 0.435 0.155 0.0864 1.67 3.510 Celje 7.92
## 286 10/29/2014 42 0.977 0.2190 0.548 0.173 0.0521 1.97 4.660 Celje 9.24
```

```
summary(datPM10)
```

```
##      Datum      PM10      Ca      Cl
## Length:36      Min.   : 31.00      Min.   :0.0870      Min.   :0.0114
## Class :character 1st Qu.: 38.50      1st Qu.:0.2062      1st Qu.:0.2505
## Mode  :character Median : 44.00      Median :0.4130      Median :0.4275
##                      Mean  : 47.39      Mean  :0.5206      Mean  :0.4902
##                      3rd Qu.: 50.25      3rd Qu.:0.8488      3rd Qu.:0.6232
##                      Max.   :100.00      Max.   :1.6200      Max.   :1.4700
##      K      Mg      Na      NH4
## Min.   :0.2980      Min.   :0.02380      Min.   :0.03690      Min.   :0.389
## 1st Qu.:0.6232      1st Qu.:0.05445      1st Qu.:0.06482      1st Qu.:1.617
## Median :0.7900      Median :0.09460      Median :0.09180      Median :2.030
## Mean   :0.9083      Mean   :0.10893      Mean   :0.16787      Mean   :2.555
## 3rd Qu.:0.8760      3rd Qu.:0.14375      3rd Qu.:0.24750      3rd Qu.:3.163
## Max.   :4.1300      Max.   :0.30400      Max.   :0.71400      Max.   :6.620
##      NO3      kraj      PM10err
## Min.   : 0.575      Length:36      Min.   : 6.82
## 1st Qu.: 3.470      Class :character 1st Qu.: 8.47
## Median : 5.690      Mode  :character Median : 9.68
## Mean   : 5.645                      Mean  :10.43
## 3rd Qu.: 6.955                      3rd Qu.:11.05
## Max.   :13.100                      Max.   :22.00
```

Izračunamo še vrednosti PM10 s popravkom:

```
datPM10$PM10corr <- datPM10$PM10 + datPM10$PM10err
```

Zanima nas še vrednost soli (NaCl) v delcih, zato seštejemo vrednosti Na in Cl in to vrednost shranimo:

```
datPM10$NaCl <- datPM10$Na + datPM10$Cl
```

Posodobljeni data.frame shranimo.

```
write.csv(datPM10, './data_clean/delci_popravljeni.csv')
```

Funkcija `apply()`

Funkcija `apply()` nam omogoča, da apliciramo neko funkcijo na vse vrstice ali stolpce. Recimo, da želimo izračunati maksimalne vrednosti vseh stolpcev našega `data.frame`-a. Zato lahko uporabimo funkcijo `max()`: Npr. izračunamo maksimalno vrednost kalcija:

```
max(datPM10$Ca)
```

```
## [1] 1.62
```

Glede na to, da je stolpcev različnih snovi 9, je uporaba funkcije `max()` na vsakem stolpcu posebej dolgotrajna. Tukaj nam pomaga funkcija `apply()`, da funkcijo `max()` apliciramo na vseh stolpcih hkrati.

Funkcijo `apply()` uporabimo samo na numeričnih elementih, zato odstranimo nenumerične stolpce. Odstraniti moramo stolpca **datum** in **kraj**:

```
datPM10n <- datPM10[, setdiff(names(datPM10), c('Datum', 'kraj'))]
```

Na primer želimo izračunati največje vrednosti vsakega stolpca posebej.

```
apply(datPM10n, 2, max)
```

```
##      PM10      Ca      Cl      K      Mg      Na      NH4      N03
## 100.000   1.620   1.470   4.130   0.304   0.714   6.620  13.100
## PM10err PM10corr   NaCl
##   22.000  122.000   1.796
```

Funkciji `apply` podamo 3 argumente:

- 1) Numerični `data.frame`, za katerega želimo izračun.
- 2) Število 1 ali 2. Če želimo izračun za vsak stolpec, uporabimo 2. Če želimo izračun za vsako vrstico, uporabimo 1.
- 3) Ime funkcije, katere vrednost želimo izračunati (v narekovajih).

Izračunamo najmanjše vrednosti stolpcev.

```
apply(datPM10n, 2, min)
```

```
##      PM10      Ca      Cl      K      Mg      Na      NH4      N03
##  31.0000   0.0870   0.0114   0.2980   0.0238   0.0369   0.3890   0.5750
## PM10err PM10corr   NaCl
##   6.8200  37.8200   0.0864
```

Izračunamo povprečne vrednosti stolpcev:

```
apply(datPM10n, 2, mean)
```

```
##      PM10      Ca      Cl      K      Mg      Na      NH4
## 47.3888889 0.5205833 0.4902056 0.9083333 0.1089306 0.1678694 2.5549722
##      NO3      PM10err      PM10corr      NaCl
## 5.6454444 10.4255556 57.8144444 0.6580750
```

Seštejemo vrednosti v stolpcih:

```
apply(datPM10n, 2, sum)
```

```
##      PM10      Ca      Cl      K      Mg      Na      NH4      NO3
## 1706.0000 18.7410 17.6474 32.7000 3.9215 6.0433 91.9790 203.2360
##      PM10err      PM10corr      NaCl
## 375.3200 2081.3200 23.6907
```

Podobno lahko uporabimo `apply()` na vrsticah. Izračunaj seštevka PM10 in drugih snovi v vsaki vrstici:

```
datPM10$PM10total <- apply(datPM10n, 1, sum)
head(datPM10)
```

```
##      Datum PM10      Ca      Cl      K      Mg      Na NH4      NO3 kraj PM10err
## 235  9/8/2014  31 1.260 0.0114 0.326 0.225 0.0750 1.02 0.575 Celje 6.82
## 245  9/18/2014 33 1.170 0.1150 0.298 0.175 0.0508 1.84 0.652 Celje 7.26
## 263 10/6/2014 37 0.857 0.0621 0.381 0.188 0.0906 3.89 0.809 Celje 8.14
## 264 10/7/2014 41 1.190 0.0739 0.357 0.256 0.0756 3.00 1.120 Celje 9.02
## 285 10/28/2014 36 0.895 0.1710 0.435 0.155 0.0864 1.67 3.510 Celje 7.92
## 286 10/29/2014 42 0.977 0.2190 0.548 0.173 0.0521 1.97 4.660 Celje 9.24
##      PM10corr      NaCl      PM10total
## 235 37.82 0.0864 79.2188
## 245 40.26 0.1658 84.9866
## 263 45.14 0.1527 96.7104
## 264 50.02 0.1495 106.2620
## 285 43.92 0.2574 95.0198
## 286 51.24 0.2711 111.3502
```

Delo z datumi

Datum je posebna podatkovna struktura. Prej smo videli, da so datumi v `data.frame` prebrani kot besedilo. Če želimo delati z datumi moramo R-ju povedati, da nek stolpec vsebuje datume.

Če v R-ju želimo definirati datum:

```
as.Date("2020-02-01")
```

```
## [1] "2020-02-01"
```

Na tak način poskusimo spremeniti celo stolpec v datume.

```
print(as.Date(datPM10$Datum))
```

```
## [1] "0009-08-20" NA "0010-06-20" "0010-07-20" NA
## [6] NA NA NA "0011-01-20" "0011-02-20"
## [11] "0011-03-20" NA NA NA NA
## [16] NA NA NA NA NA
## [21] NA NA NA NA NA
## [26] "0001-01-20" "0001-02-20" "0001-03-20" "0001-06-20" "0001-07-20"
## [31] "0001-08-20" "0001-09-20" "0001-10-20" "0001-12-20" NA
## [36] NA
```

Datum mora biti v ISO formatu, če ni, moramo format definirati.

```
datPM10$Datum <- as.Date(datPM10$Datum, format = "%m/%d/%Y")
print(head(datPM10,10))
```

```
## Datum PM10 Ca Cl K Mg Na NH4 NO3 kraj PM10err
## 235 2014-09-08 31 1.260 0.0114 0.326 0.2250 0.0750 1.02 0.575 Celje 6.82
## 245 2014-09-18 33 1.170 0.1150 0.298 0.1750 0.0508 1.84 0.652 Celje 7.26
## 263 2014-10-06 37 0.857 0.0621 0.381 0.1880 0.0906 3.89 0.809 Celje 8.14
## 264 2014-10-07 41 1.190 0.0739 0.357 0.2560 0.0756 3.00 1.120 Celje 9.02
## 285 2014-10-28 36 0.895 0.1710 0.435 0.1550 0.0864 1.67 3.510 Celje 7.92
## 286 2014-10-29 42 0.977 0.2190 0.548 0.1730 0.0521 1.97 4.660 Celje 9.24
## 287 2014-10-30 51 1.320 0.2190 0.731 0.1980 0.0693 1.84 6.000 Celje 11.22
## 288 2014-10-31 49 0.846 0.2690 0.671 0.1790 0.0894 2.43 7.330 Celje 10.78
## 289 2014-11-01 44 0.418 0.2530 0.517 0.0910 0.0622 2.89 8.130 Celje 9.68
## 290 2014-11-02 40 0.437 0.2430 0.679 0.0971 0.0369 1.46 2.210 Celje 8.80
## PM10corr NaCl PM10total
## 235 37.82 0.0864 79.2188
## 245 40.26 0.1658 84.9866
## 263 45.14 0.1527 96.7104
## 264 50.02 0.1495 106.2620
## 285 43.92 0.2574 95.0198
## 286 51.24 0.2711 111.3502
## 287 62.22 0.2883 135.1056
## 288 59.78 0.3584 131.7328
## 289 53.68 0.3152 120.0364
## 290 48.80 0.2799 103.0429
```

Če želimo bolj napredno delati z datumi imamo na voljo paket **lubridate**.

```
library(lubridate)
```

```
##
## Attaching package: 'lubridate'

## The following objects are masked from 'package:base':
##
## date, intersect, setdiff, union
```

Iz datumov lahko izluščimo dneve:


```
day(datPM10$Datum)
```

```
## [1] 8 18 6 7 28 29 30 31 1 2 3 22 25 26 27 28 29 17 19 22 23 27 29 30 31
## [26] 1 2 3 6 7 8 9 10 12 15 16
```

...mesece:

```
month(datPM10$Datum)
```

```
## [1] 9 9 10 10 10 10 10 10 11 11 11 11 11 11 11 11 12 12 12 12 12 12 12
## [26] 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1
```

... ali leta

```
year(datPM10$Datum)
```

```
## [1] 2014 2014 2014 2014 2014 2014 2014 2014 2014 2014 2014 2014 2014 2014 2014 2014
## [16] 2014 2014 2014 2014 2014 2014 2014 2014 2014 2014 2014 2015 2015 2015 2015 2015
## [31] 2015 2015 2015 2015 2015 2015
```

Vrne nam tudi zaporedni dan v letu (Julijanski dan):

```
yday(datPM10$Datum)
```

```
## [1] 251 261 279 280 301 302 303 304 305 306 307 326 329 330 331 332 333 351 353
## [20] 356 357 361 363 364 365 1 2 3 6 7 8 9 10 12 15 16
```

S pomočjo funkcije **weekdays** lahko ugotovimo tudi, kateri dan v tednu je bil:

```
weekdays(datPM10$Datum)
```

```
## [1] "Monday" "Thursday" "Monday" "Tuesday" "Tuesday" "Wednesday"
## [7] "Thursday" "Friday" "Saturday" "Sunday" "Monday" "Saturday"
## [13] "Tuesday" "Wednesday" "Thursday" "Friday" "Saturday" "Wednesday"
## [19] "Friday" "Monday" "Tuesday" "Saturday" "Monday" "Tuesday"
## [25] "Wednesday" "Thursday" "Friday" "Saturday" "Tuesday" "Wednesday"
## [31] "Thursday" "Friday" "Saturday" "Monday" "Thursday" "Friday"
```

Primer izbire podatkov samo za en mesec:

```
datPM10[month(datPM10$Datum) == 11,]
```

```
## Datum PM10 Ca Cl K Mg Na NH4 NO3 kraj PM10err
## 289 2014-11-01 44 0.418 0.253 0.517 0.0910 0.0622 2.89 8.13 Celje 9.68
## 290 2014-11-02 40 0.437 0.243 0.679 0.0971 0.0369 1.46 2.21 Celje 8.80
## 291 2014-11-03 49 0.693 0.429 0.789 0.1400 0.0531 1.67 5.84 Celje 10.78
## 296 2014-11-22 45 0.494 0.455 0.791 0.1140 0.0585 2.49 6.40 Celje 9.90
## 299 2014-11-25 35 0.157 0.221 0.639 0.0293 0.0657 4.75 6.83 Celje 7.70
## 300 2014-11-26 47 0.414 0.277 0.828 0.0735 0.0564 6.06 10.40 Celje 10.34
```

```
## 301 2014-11-27 54 0.546 0.289 0.830 0.1060 0.0505 6.62 13.10 Celje 11.88
## 302 2014-11-28 61 0.244 0.648 1.150 0.0480 0.0909 5.98 9.10 Celje 13.42
## 303 2014-11-29 46 0.154 0.442 0.875 0.0545 0.0927 3.72 6.39 Celje 10.12
##      PM10corr  NaCl PM10total
## 289      53.68 0.3152 120.0364
## 290      48.80 0.2799 103.0429
## 291      59.78 0.4821 129.6562
## 296      54.90 0.5135 121.1160
## 299      42.70 0.2867 98.3787
## 300      57.34 0.3334 133.1223
## 301      65.88 0.3395 153.6410
## 302      74.42 0.7389 166.8398
## 303      56.12 0.5347 124.5029
```

Primer izbire podatkov od septembra do začetka decembra:

```
datPM10[month(datPM10$Datum) >= 9 & month(datPM10$Datum)<= 11, ]
```

```
##      Datum PM10    Ca    Cl    K    Mg    Na NH4    NO3 kraj PM10err
## 235 2014-09-08 31 1.260 0.0114 0.326 0.2250 0.0750 1.02 0.575 Celje 6.82
## 245 2014-09-18 33 1.170 0.1150 0.298 0.1750 0.0508 1.84 0.652 Celje 7.26
## 263 2014-10-06 37 0.857 0.0621 0.381 0.1880 0.0906 3.89 0.809 Celje 8.14
## 264 2014-10-07 41 1.190 0.0739 0.357 0.2560 0.0756 3.00 1.120 Celje 9.02
## 285 2014-10-28 36 0.895 0.1710 0.435 0.1550 0.0864 1.67 3.510 Celje 7.92
## 286 2014-10-29 42 0.977 0.2190 0.548 0.1730 0.0521 1.97 4.660 Celje 9.24
## 287 2014-10-30 51 1.320 0.2190 0.731 0.1980 0.0693 1.84 6.000 Celje 11.22
## 288 2014-10-31 49 0.846 0.2690 0.671 0.1790 0.0894 2.43 7.330 Celje 10.78
## 289 2014-11-01 44 0.418 0.2530 0.517 0.0910 0.0622 2.89 8.130 Celje 9.68
## 290 2014-11-02 40 0.437 0.2430 0.679 0.0971 0.0369 1.46 2.210 Celje 8.80
## 291 2014-11-03 49 0.693 0.4290 0.789 0.1400 0.0531 1.67 5.840 Celje 10.78
## 296 2014-11-22 45 0.494 0.4550 0.791 0.1140 0.0585 2.49 6.400 Celje 9.90
## 299 2014-11-25 35 0.157 0.2210 0.639 0.0293 0.0657 4.75 6.830 Celje 7.70
## 300 2014-11-26 47 0.414 0.2770 0.828 0.0735 0.0564 6.06 10.400 Celje 10.34
## 301 2014-11-27 54 0.546 0.2890 0.830 0.1060 0.0505 6.62 13.100 Celje 11.88
## 302 2014-11-28 61 0.244 0.6480 1.150 0.0480 0.0909 5.98 9.100 Celje 13.42
## 303 2014-11-29 46 0.154 0.4420 0.875 0.0545 0.0927 3.72 6.390 Celje 10.12
##      PM10corr  NaCl PM10total
## 235      37.82 0.0864 79.2188
## 245      40.26 0.1658 84.9866
## 263      45.14 0.1527 96.7104
## 264      50.02 0.1495 106.2620
## 285      43.92 0.2574 95.0198
## 286      51.24 0.2711 111.3502
## 287      62.22 0.2883 135.1056
## 288      59.78 0.3584 131.7328
## 289      53.68 0.3152 120.0364
## 290      48.80 0.2799 103.0429
## 291      59.78 0.4821 129.6562
## 296      54.90 0.5135 121.1160
## 299      42.70 0.2867 98.3787
## 300      57.34 0.3334 133.1223
## 301      65.88 0.3395 153.6410
## 302      74.42 0.7389 166.8398
## 303      56.12 0.5347 124.5029
```

Operacije nad množicami

Poleg funkcije `setdiff()` poznamo še nekaj funkcij za delo z množicami kot so `union()` (unija) in `intersect()` (preseki).

Vzamemo množico **mn1**, ki vsebuje vsa imena stolpcev data.frame-a **df**. Naredimo še množico **mn3**, ki je enaka:

```
mn3 <- c('spol', 'imena', 'starost', 'st_noge')
```

Če naredimo unijo množic **mn1** in **mn3**, dobimo:

```
print(union(mn1, mn3))
```

```
## [1] "spol"      "visina"    "teza"      "imena"     "starost"   "st_noge"
```

Kaj pa če vrstni red obrnemo?

```
print(union(mn3, mn1))
```

```
## [1] "spol"      "imena"     "starost"   "st_noge"   "visina"    "teza"
```

Dobimo enako.

Če naredimo presek, dobimo:

```
print(intersect(mn1, mn3))
```

```
## [1] "spol"      "imena"
```

Kaj pa če vrstni red obrnemo?

```
print(intersect(mn3, mn1))
```

```
## [1] "spol"      "imena"
```

Dobimo enako.

Če pogledamo razliko, dobimo:

```
print(setdiff(mn1, mn3))
```

```
## [1] "visina"    "teza"
```

Kaj pa če tukaj zamenjamo vrstni red?

```
print(setdiff(mn3, mn1))
```

```
## [1] "starost"   "st_noge"
```

V tem primeru pa ne dobimo enako. Funkcijo `setdiff(mn1, mn3)` si lahko predstavljamo, da vrne elemente, ki so v **mn1** in jih ni v **mn3**. To pa ni enako elementom, ki so v **mn3** in jih ni v **mn1**.

Delo s faktorji

Kategorične spremenljivke so spremenljivke, ki lahko zavzamejo samo končno mnogo vnaprej določenih vrednosti. Delimo jih na:

- **Nominalne spremenljivke.** To so spremenljivke brez ureditve: tip izdelka ali znamka avtomobila.
- **Ordinalne spremenljivke.** To so spremenljivke, ki imajo smiselno ureditev: stopnja izobrazbe ali šolski uspeh.

V R uporabljamo za delo s kategoričnimi spremenljivkami t. i. **faktorje** (ang. **factor**). Ti se od spremenljivk tipa niz razlikujejo v tem, da se spremenljivka hrani tudi informacijo o vseh možnih vrednostih. Spremenljivki tipa faktor ni mogoče dodati vrednosti, ki je ni v množici možnih vrednosti, kar služi kot varovalka pred napakami pri vnosu podatkov.

Kot primer nominalne spremenljivke si oglejmo vreme. Obstajajo 4 možne vrednosti za oceno oblačnosti (oblačno, pretežno_oblačno, zmerno_oblačno, jasno). Ustvarimo vektor oblačnosti za pet dni:

```
vreme <- c("oblačno", "pretežno_oblačno", "jasno",  
           "pretežno_oblačno", "pretežno_oblačno")
```

Sedaj je vektor `vreme` shranjen kot niz. Kaj so slabosti takšnega shranjevanja kategoričnih podatkov? Prvič, nimamo nobenega varovala pred tipkarskimi napakami – R je zadnji vnos prebral kot *pretečno_oblačno* in ga tako tudi shranil, čeprav ta beseda ne obstaja:

```
vreme
```

```
## [1] "oblacno"          "pretežno_oblacno" "jasno"            "pretežno_oblacno"  
## [5] "pretecno_oblacno"
```

Če imamo spremenljivko, za katero vemo, da bo zasedla eno od vnaprej določenih vrednosti, je bolje, da jo shranimo kot faktor. V R za to uporabimo funkcijo `factor()`. Naredimo faktor iz spremenljivke `vreme`:

```
vreme_fac <- factor(vreme)  
vreme_fac
```

```
## [1] oblacno          pretežno_oblacno jasno            pretežno_oblacno  
## [5] pretecno_oblacno  
## Levels: jasno oblacno pretecno_oblacno pretežno_oblacno
```

Opazimo, da je sedaj spremenljivka drugačnega tipa, saj hrani tudi informacijo o možnih vrednostih oziroma **ravneh** (ang. **levels**). Ampak v tem primeru so te ravni napačne (ne zajame vseh 4 možnih vrednosti, poleg tega pa vsebuje tudi eno napačno vrednost). Funkcija `factor()` privzeto kot ravni nastavi vse vrednosti v podani spremenljivki. Če želimo, ji lahko podamo dodaten argument `levels`, kateri ročno določimo ravni spremenljivke. V kolikor poznamo ravni vnaprej, je dobra praksa, da podamo tudi ta argument:

```
vreme_fac <- factor(vreme, levels = c("oblačno", "pretežno_oblačno", "zmerno_oblačno",  
                                     "jasno"))  
vreme_fac
```

```
## [1] oblacno          pretežno_oblacno jasno            pretežno_oblacno  
## [5] <NA>  
## Levels: oblacno pretežno_oblacno zmerno_oblacno jasno
```

Ker element seznama *pretežno_oblačno* ni na seznamu ravni spremenljivke, se ta samodejno spremeni v manjkajočo vrednost (*NA*). V kolikor želimo, da faktor hrani tudi informacijo o smiselni razvrstitvi po velikosti, dodamo argument `ordered = TRUE`.

```
vreme_fac2 <- factor(vreme, levels = c( "jasno", "zmerno_oblačno", "pretežno_oblačno",
                                         "oblačno"),
                    ordered = TRUE)
vreme_fac2
```

```
## [1] oblacno          pretežno_oblacno jasno          pretežno_oblacno
## [5] <NA>
## Levels: jasno < zmerno_oblacno < pretežno_oblacno < oblacno
```

V zgornjem primeru (podatki o PM10) bi bilo pametno shraniti kraj kot **faktor**.

```
dat$kraj <- factor(dat$kraj)
summary(dat)
```

```
##      Datum      PM10      Ca      Cl
## Length:336      Min.   : 2.80      Min.   :0.0239      Min.   :0.01140
## Class :character 1st Qu.: 12.00      1st Qu.:0.1495      1st Qu.:0.04085
## Mode  :character Median : 18.00      Median :0.2500      Median :0.06245
##                               Mean  : 22.44      Mean  :0.3506      Mean  :0.15003
##                               3rd Qu.: 28.25      3rd Qu.:0.4420      3rd Qu.:0.19750
##                               Max.   :100.00      Max.   :1.6200      Max.   :1.47000
##      K      Mg      Na      NH4
## Min.   :0.0161      Min.   :0.00139      Min.   :0.00396      Min.   :0.0250
## 1st Qu.:0.0882      1st Qu.:0.03485      1st Qu.:0.03578      1st Qu.:0.4323
## Median :0.1770      Median :0.05635      Median :0.05840      Median :0.7610
## Mean   :0.3257      Mean   :0.06930      Mean   :0.08895      Mean   :1.2008
## 3rd Qu.:0.4828      3rd Qu.:0.09613      3rd Qu.:0.10450      3rd Qu.:1.4600
## Max.   :4.1300      Max.   :0.30400      Max.   :0.77600      Max.   :6.6500
##      NO3      kraj
## Min.   : 0.0487      Celje      :120
## 1st Qu.: 0.3347      Kranj      :120
## Median : 0.8095      Ljubljana: 96
## Mean   : 2.0964
## 3rd Qu.: 2.7250
## Max.   :19.6000
```

Domača naloga

1. Med podatki o delcih PM10 izberite podatke za Ljubljano.

- Izberite samo tiste, ki imajo vrednost kalcija (Ca) večje od 0.3 in vrednosti natrija (Na) manjše od 0.05.

```
##      Datum PM10      Ca      Cl      K      Mg      Na      NH4      NO3      kraj
## 144 6/9/2014   18 0.391 0.0388 0.0846 0.0931 0.0270 0.421 0.202 Ljubljana
## 145 6/10/2014  20 0.467 0.0383 0.0980 0.1030 0.0327 0.539 0.235 Ljubljana
```

```
## 146 6/11/2014    20 0.581 0.0392 0.0760 0.1030 0.0437 0.415 0.294 Ljubljana
## 147 6/12/2014    18 0.596 0.0415 0.0699 0.0794 0.0369 0.135 0.352 Ljubljana
## 152 6/17/2014    16 0.332 0.0376 0.0939 0.0701 0.0496 0.637 0.342 Ljubljana
## 155 6/20/2014    15 0.446 0.0388 0.0573 0.0807 0.0396 0.468 0.374 Ljubljana
```

- V podatkih izračunajte povprečne vrednosti za vse snovi.

```
##          PM10          Ca          Cl          K          Mg          Na
## 12.58020833 0.27463646 0.03781562 0.08191875 0.05635625 0.05557250
##          NH4          NO3
## 0.50023958 0.37222500
```

- Dodajte stolpec, ki ponazarja seštevek Ca in Cl.

```
##          Datum PM10    Ca    Cl    K    Mg    Na  NH4  NO3  kraj
## 1 1/17/2014    22 0.186 0.297 0.577 0.0374 0.1450 0.639 1.98 Kranj
## 2 1/18/2014    32 0.132 0.528 0.735 0.0235 0.1090 0.877 2.71 Kranj
## 3 1/19/2014    30 0.145 0.381 0.577 0.0363 0.1590 1.080 2.72 Kranj
## 4 1/20/2014    16 0.127 0.170 0.383 0.0428 0.0608 0.628 2.01 Kranj
## 5 1/21/2014    24 0.202 0.160 0.418 0.0365 0.0346 1.220 3.62 Kranj
## 6 1/22/2014    32 0.610 0.231 0.615 0.0734 0.0468 1.140 3.83 Kranj
```

- Za vsako vrstico izračunajte seštevek vseh meritev.

```
##          121          122          123          124          125          126          127          128
## 8.18270 13.63050 15.03430 18.41950 21.29210 24.51910 35.53220 30.26150
##          129          130          131          132          133          134          135          136
## 21.02130 15.15980 13.32240 8.20260 9.81020 12.80870 10.32030 12.20590
##          137          138          139          140          141          142          143          144
## 15.47740 12.23080 12.28930 12.42570 14.48300 15.32360 16.12080 19.25750
##          145          146          147          148          149          150          151          152
## 21.51300 21.55190 19.31070 13.98760 14.53290 12.37660 14.15850 17.56220
##          153          154          155          156          157          158          159          160
## 22.80830 20.38800 16.50440 10.36130 13.49470 18.28330 10.09540 7.38290
##          161          162          163          164          165          166          167          168
## 8.35730 13.09770 13.43900 13.55840 5.99980 7.71190 8.69760 10.87550
##          169          170          171          172          173          174          175          176
## 16.31170 18.64360 14.09930 20.23940 12.30540 3.78600 6.25666 8.75420
##          177          178          179          180          181          182          183          184
## 9.37290 7.47490 9.69390 12.75240 12.08170 16.31270 18.38840 25.08440
##          185          186          187          188          189          190          191          192
## 23.12350 18.22120 15.14060 11.87640 15.20440 16.28600 13.10760 13.06550
##          193          194          195          196          197          198          199          200
## 16.55430 14.20570 8.75260 3.59740 9.46380 13.35070 13.60550 13.36580
##          201          202          203          204          205          206          207          208
## 5.78400 10.80320 12.28140 15.06980 14.17690 13.26230 21.22040 9.98490
##          209          210          211          212          213          214          215          216
## 15.90320 7.24960 8.02940 8.49670 7.64320 10.50010 12.20360 13.59400
```

2. Naložite tabelo nakupov v trgovini, ki smo jo pridobili iz spletne strani <https://www.kaggle.com/aungpyaeap/supermarket-sales>.

- Tabeli odstranite stolpce `branch`, `invoice_ID`, `cogs`, `gross_margin_percentage` in `gross_income`.

- Z uporabo funkcije `apply` izračunajte povprečja za stolpce `unit_price`, `quantity`, `total` in `rating`.

```
## unit_price    quantity      total      rating
##    55.67213     5.51000   322.96675    6.97270
```

- Iz datumov nakupov izvečite dan nakupa, nato pogledajte, kako se spreminja število nakupov glede na dan v tednu (*Namig: pogledajte funkcijo "table"*). Spomnite se, da morate najprej R-ju povedati, da je "date" stolpec datumov.

```
##
##    1    2    3    4    5    6    7
## 133 125 158 143 138 139 164
```

- (Težje) Vsem včlanjenim strankam dodajte 7.5% popust na končni ceni in nove vrednosti shranite v stolpec "price_member_disc".

```
##      city customer_type gender      product_line unit_price quantity
## 1   Yangon      Member Female  Health and beauty      74.69         7
## 2 Naypyitaw    Normal Female Electronic accessories    15.28         5
## 3   Yangon    Normal   Male   Home and lifestyle     46.33         7
## 4   Yangon    Member   Male   Health and beauty     58.22         8
## 5   Yangon    Normal   Male   Sports and travel     86.31         7
## 6 Naypyitaw    Normal   Male Electronic accessories    85.39         7
##  tax_5_percent      total      date  time      payment rating price_member_disc
## 1      26.1415  548.9715 2019-01-05 13:08      Ewallet     9.1      507.7986
## 2       3.8200   80.2200 2019-03-08 10:29        Cash     9.6       80.2200
## 3      16.2155  340.5255 2019-03-03 13:23 Credit card     7.4      340.5255
## 4      23.2880  489.0480 2019-01-27 20:33      Ewallet     8.4      452.3694
## 5      30.2085  634.3785 2019-02-08 10:37      Ewallet     5.3      634.3785
## 6      29.8865  627.6165 2019-03-25 18:30      Ewallet     4.1      627.6165
```